

Skøre størrelser på to ben

Studerer man psykologi på universitetet, skal man stå på to ben, have hjerte og hoved med sig og tilmed kunne rode i sin egen baghave, hvis man vil blive en kompetent psykolog. Det er ganske vist, og der er evidens for påstanden.

Afhandlingen ligger på et bord i cand.psych. Casper Feilbergs kontor, hvor han tager imod. Den er produktet af et ph.d.-projekt, som har ført til et adjunktur på Institut for Kommunikation ved Aalborg Universitet.

Titlen på afhandlingen er ”Dannelsen af en psykologisk og videnskabelig habitus hos psykologistuderende”. Som den viser, er der tale om dannelsesprocesser, som resulterer i vaner. Hvordan vil Feilberg forklare resultatet til lægmand?

- En psykolog skal stå på to ben, billedligt talt. Det ene ben er den psykologiske habitus, som er en sans for de psykiske fænomener. Sansen viser sig ved, at psykologen forstår, hvad der er i spil for, mellem og hos mennesker.

- Det psykiske er ofte tvetydige forhold, som kommer til udtryk i adfærd og kropssprog, det, mennesker siger, og de følelser, mennesker sidder fast i. Det kræver indlevelse, og er den ikke til stede hos psykologen, kan psykologi hurtigt blive meget tamt, konstaterer Casper Feilberg. Benet eller vanen fordrer, at psykologen bruger sig selv til at forstå et andet menneske.

- Vi bruger vores eget følelsesregister, vores egen livshistorie og vores egen livsverden til at forstå medmennesket, som var det en forlængelse af vores egen krop. For at stå bedre fast er det andet ben nødvendigt, som er den videnskabelige habitus, der giver en mere helstøbt psykolog. Denne vane kræver opbygning af en teoretisk og metodisk refleksion over det, vi så at sige fornemmer,

som kan udvikle forståelsen for det, vi har fra den psykologiske sans, men hvor vi underkaster det analyse og refleksion, for derved at udbygge vores forståelse og udvikle en mulighed for fortolkning.

Om at erkende grænsen

Når umiddelbar forståelse sættes sammen med en teoretisk forklaring eller analyse, kan det gå op i en højere enhed – noget tredje. Og dette tredje, hvordan kan det beskrives?

- Som det psykologiske hoved og hjerte, for nu at blive i metaforikken. I afhandlingens lingo er resultatet af dannelsesprocessen den dannede psykologiske og videnskabelige habitus, voila!

Det er godt at stå på to ben, men der også en grænse for, hvad den videnskabelige teori kan tages til indtægt for. Denne grænse bliver man ifølge Casper Feilberg i stand til at erkende, når begge habitusser bliver til det tredje. For at lykkes med dette skal man bevare en vis undren og nysgerrighed over for de fænomener, man arbejder med, da fænomenerne går forud for den teoretiske og videnskabelige begrebsliggørelse.

Dette bygger Feilberg på læsningen af blandt andre fænomenologen Merleau-Ponty. Afhandlingen hviler på eksistential fænomenologi som det erkendelsesteoretiske og ontologiske grundlag.

Hvilken andel af dimitterende psykologer lykkes det så for at nå dette omtalte tredje?

Det er Casper Feilbergs forsigtige skøn, at de fleste psykologer er gode til at dække 90 procent af det fagområde, de arbejder med, både på baggrund af kompetencer og erfaring, og fordi de ikke har uhensigtsmæssige ureflekterede personlige temaer eller forforståelser i klemme her. De resterende ti procent, som ofte er afgørende, forholder det sig derimod anderledes med.

I de tilfælde kan man snuble i sin faglighed, som det udtrykkes, og det kan ske, fordi der er blinde pletter hos psykologen. Det problembaserede projektarbejde, som psykologistuderende arbejder med, er en arbejds- og samarbejdsform, der er god til at få de studerendes eksistens i spil, så de direkte eller indirekte kommer til at forholde sig til de sidste ti procent – autobiografiens blinde pletter.

Baghavens blinde pletter

På faget psykologi kultiverer de studerende deres egen baghave. Sådan forklarer Casper Feilberg videre med et formfuldendt billedsprog.

Når man roder i sin baghave, bliver man en bedre psykolog. Det er et normativt udsagn, som er en af de pointer, han har skrevet sig frem til via projektets teoretiske og empiriske arbejde. En bedre psykolog er i denne sammenhæng en psykologistuderende, som under studiet af universitetspsykologi får sat, eller bevidst vælger at sætte, sin eksistens i spil. Og gøres det, har den stude-

rende enten bevidst eller ubevidst hentet kimen til sin opgaveundren i egen baghave.

Det er en af de erfaringer, Casper Feilberg har gjort sig, og ikke en eviggyldig og uimodsigelig sandhed. Det ville være for skrækkeligt at forfægte en indiskutabel sandhed og tangere alvidenhed, som er en position, han advarer mod, da den kompromitterer muligheden for at bevare en undrende åbenhed og nysgerrighed over for fænomenerne, man arbejder med.

Baghavebesøget skal bidrage til udvikling af selvrefleksion og sikre, at man undlader at reproducere temaer, som har mere med én selv end med klienten at gøre, som eksempelvis blinde pletter kan have for skade at gøre:

- Vi skal kunne se indad og reflektere, samtidig med at vi i den faglige ageren skal være kritiske over for konsekvenserne ved de psykologiske metoder og teorier, vi anvender. Der er ingen metode eller teori, som er neutral, og derfor må vi foretage et bevidst valg og sige: Det her tror jeg på er det rigtige at gøre i forhold til den givne problemstilling, men gøre det ad argumenterede vej.

Netop det reflekterede valg og selvrefleksion er af kardinal betydning for den psykologiske profession. Som han siger: Den ureflekterede praktiker er den største fare for vores profession.

Hvordan får man så adgang til sin egen baghave?

- Ja, det kan lyde lidt underligt, men man lærer at tage sin egen mening så seriøst, at man vil undersøge, hvad den er funderet på.

>

- > Funderingen refererer til, hvilket menneskesyn man har, eller hvilken grundlagsteori om mennesket, man bedst kan identificere sig med, siger Casper Feilberg.

Tænk dig om!

Det potentielt underlige ved at tage sin mening seriøst bygger Feilberg på en erkendelse, han gjorde sig i ph.d.-projektet. Næmlig hvor vanskeligt det er som menneske i dag at udvikle en selvstændig mening.

- Vi er så gode til at finde ud af, hvad andre gerne vil høre, eller til at reproducere, hvad der allerede findes af viden, teori og metode, at det at granske fænomenerne, at konstatere, hvordan de fremstår for én selv, og dernæst at forholde sig til, hvad andre siger om det samme, det kan være skræmmende.

- Det kan det være, fordi der er en potentiel risiko for at afvise nogen eller for at stille sig i en position, hvor man bliver kritiseret, når man går nye veje.

Han uddyber, at han ikke hylder forestillingen om geniet, som tør gå sine egne veje, men han ser det at tænke nuanceret og selvstændigt som resultatet af dannelsesprocesserne.

Man kan som studerende og underviser fokusere på teoretisk opøvelse i kritisk tænkning og metodiske tilgange til analyse af psykiske og psykologiske fænomener. Dette er en del af den videnskabelige habitus, som studerende opøver i arbejdet med studieelementerne. Særligt projektarbejde mellem tre eller flere studerende skaber gode muligheder for den kritiske og udbytterige diskussion.

Denne arbejdsform er karakteristisk for både Aalborg Universitet, hvor Feilbergs cand.psych.-titel blev erhvervet, og for Roskilde Universitet, hvor afhandlingen blev udarbejdet og ph.d.-graden erhvervet. Oprindeligt var det vægtningen af projektarbejde ved Aalborg Universitet, som ledte ham til at søge optagelse her. Han oplevede, at mulighederne for at kunne få eksistensen mest konstruktivt i spil var store her.

Er du skør?!

Hvem kender ikke vittigheden om problemfokuserede psykologer, som vil kloge sig på medmenneskers vegne? Fx gengivet Sofie Gråbøl filmreplik: ”Syv år, Niels!”

Er der så noget om snakken?

Casper Feilberg kender vittigheden og fortæller om en episode: En studerende på andet semester blev fortørnet, da hun første gang hørte vittigheden om, at psykologer har læst psykologi, fordi de selv har haft problemer. Feilberg synes dog, at vittigheden meget godt illustrerer en fordom, som findes også blandt psykologistuderende, når man under studiet måske ønsker at indlede et personligt udviklingsarbejde, fx i egenterapi.

- Nogle steder ser man faktisk skævt til studerende, som går i egenterapi, for hvad er det for noget? ”Er du skør, siden du har brug for at gå i terapi?” En indsigt fra afhandlingen er, at man som psykologistuderende ofte er en lille smule skør eller har ar på sjæ-

SE OG HØR FORSVARET

Casper Feilberg er initiativtager til Forum for eksistentiel fænomenologi og redaktør af livsverden.dk, hvorfra afhandlingen kan downloades. Via YouTube kan ph.d.-forsvaret i maj 2014 ses og høres: www.livsverden.dk/feilberg. Et resumé af afhandlingen findes i Psykolog Nyt 6/2015, side 22, afsnittet ”Dansk Psykologisk Forskning”.

len, for overhovedet at have en interesse for de her psykologiske fænomener. Og tager man denne indsigt et skridt videre, er den største fare, at man dimitterer fra studiet og agerer, nu med en cand.psych.-titel, uden at have gennemgået et personligt udviklingsarbejde med egne blinde pletter.

Feilberg ræsonnerer, at den fortørnede psykologistuderende forhåbentlig, når hun havde fået reflekteret over visse tematikker i sin autobiografi og sit nuværende liv, på et senere semester ville kunne le ad vittigheden og mene, at det at gennemgå et personligt udviklingsarbejde faktisk var at tage ansvar for det fremtidige virke, hun skulle varetage som praktiserende psykolog.

- Vi skal sikre, at vi er dygtige fagprofessionelle. Det skal vi gøre ved at opbygge de nødvendige vaner med at udfordre hinanden i forhold til argumenter og synspunkter og også gerne ved at udfordre hinanden og os selv til fortsat at undersøge, hvilket grundlag vi står på hver især. Vi skal så at sige reflektere over hvert vores menneskesyn.

Og sådan er turen gået gennem udvalgte nedslagspunkter i afhandlingen. Casper Feilberg har fortalt og forklaret, hvordan man som psykologistuderende anno 2010'erne kan ende som dimittend, stående på to ben, med hjertet og hovedet på rette sted. Med foreløbig endestation som færdiguddannet og dannet som en oplyst, selvrefleksiv og nuanceret tænkende psykolog, med kendskab til teoriers og metoders muligheder og begrænsninger og i besiddelse af en afklaret bevidsthed om eget fagligt grundlag. ■

Henrik Eriksen, cand.psych.